

Теленик Сергій Сергійович,
здобувач Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЙНИМИ ПРАВопОРУШЕННЯМИ

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку», Служба безпеки України (СБУ) – державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку, здійснюючи з неухильним дотриманням прав і свобод людини свої повноваження, зокрема щодо контррозвідувального захисту об'єктів критичної інфраструктури [1].

Ці положення відображають важливі складові реформи СБУ, а саме щодо визначення завдань у сфері захисту критичної інфраструктури. Наразі триває законотворчий процес та нормативно-правова діяльність з метою врегулювання діяльності державної системи захисту критичної інфраструктури, визначення місця в ній суб'єктів, які здійснюють такий захист та їх повноважень.

Так, у проєкті Закону України «Про критичну інфраструктуру та її захист», СБУ визначено як суб'єкта державної системи захисту критичної інфраструктури, який:

1) бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури;

2) здійснює контррозвідувальне забезпечення, контртерористичний та контрдиверсійний захист об'єктів критичної інфраструктури, захист її економічного та науково-технічного потенціалу, обмін інформацією з питань оцінки загроз та реагування на загрози і кризові ситуації, а також ліквідації їх наслідків у взаємодії з іншими суб'єктами державної системи захисту критичної інфраструктури, пов'язаних із протиправною діяльністю спеціальних служб іноземних держав, негативного впливу окремих організацій, груп та осіб, а також розробляє заходи реагування на них;

3) здійснює заходи з попередження, виявлення, запобігання та припинення проявів фінансування тероризму, екстремізму, сепаратизму з використанням об'єктів критичної інфраструктури;

4) бере участь у перевірці інвестицій та походження капіталу, що спрямовується на фінансування критичної інфраструктури, на предмет дотримання їх операторами інтересів національної безпеки держави;

5) вживає заходів з попередження та протидії актам несанкціонованого втручання в діяльність об'єктів критичної інфраструктури, фінансування критичної інфраструктури не в інтересах національної безпеки,

6) отримує у визначеному законом порядку доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків

даних, держателем (адміністратором) яких є органи державної влади, оператори об'єктів критичної інфраструктури;

7) контролює у межах компетенції здійснення на об'єктах критичної інфраструктури заходів з попередження, виявлення, запобігання та припинення витоку інформації з обмеженим доступом, втрати її матеріальних носіїв, локалізації можливих наслідків, а також виявлення та усунення існуючих для цього передумов;

8) бере участь в обмеженні та блокуванні доступу до об'єктів та ресурсів, які використовуються для організації, підготовки, вчинення, фінансування, сприяння або приховування акту несанкціонованого втручання в діяльність критичної інфраструктури, а також в інших передбачених законами України випадках у порядку, встановленому законодавством;

9) проводить перевірку угод на постачання товарів, робіт і послуг на об'єкти критичної інфраструктури та персоналу компаній-підрядників на предмет завдання шкоди національній безпеці України;

10) бере участь у розробленні категоризації, визначенні критеріїв та порядку оцінки стану безпеки та захищеності об'єктів критичної інфраструктури;

11) здійснює спеціальну перевірку осіб для допуску на об'єкти критичної інфраструктури;

12) подає органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності обов'язкові для розгляду пропозиції з питань захисту критичної інфраструктури, та обов'язкові до виконання запити про діяльність об'єктів критичної інфраструктури, вимоги щодо дотримання законодавства;

13) бере участь у перевірці та оцінці захищеності об'єктів критичної інфраструктури, погодження паспортів безпеки на кожний об'єкт;

14) бере участь у встановленому законодавством порядку, у реагуванні на кризові ситуації, пов'язані з безпекою, захистом, стійкістю і цілісністю критичної інфраструктури;

15) використовує для своєї діяльності інформацію щодо критичної інфраструктури, отриману від Уповноваженого органу у справах захисту критичної інфраструктури України й інших суб'єктів захисту критичної інфраструктури;

16) знайомиться в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, в операторів об'єктів критичної інфраструктури із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення та недопущення активів несанкціонованого втручання в діяльність об'єктів критичної інфраструктури, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

17) направляє військовослужбовців Служби безпеки України для роботи на штатних посадах в Уповноваженому органі у справах захисту

критичної інфраструктури України, на об'єкти критичної інфраструктури незалежно від форм власності в інтересах їх захисту;

18) ініціює застосування та притягнення до відповідальності посадових осіб операторів об'єктів критичної інфраструктури, за невжиття заходів із безпечного функціонування об'єктів критичної інфраструктури та вчинення (або невчинення) ними дій, які призводять до послаблення їх режимно-охоронного захисту, стійкості, цілісності та не забезпечують їх відновлення у випадку відмов, атак та настання інших кризових ситуацій;

19) створює бази даних щодо загроз і уразливості об'єктів критичної інфраструктури;

20) вживає заходів для забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України у рамках захисту критичної інфраструктури;

21) здійснює міжнародне співробітництво і взаємодіє з іноземними державними та спеціальними правоохоронними органами у рамках надання міжнародно-правової допомоги у сфері захисту критичної інфраструктури;

22) здійснює аналітичну обробку інформації, проводить контррозвідальні, оперативно-розшукові, пошукові, режимні, адміністративно-правові та інші заходи, спрямовані на боротьбу з кібертероризмом і кібершпигунством стосовно об'єктів критичної інформаційної інфраструктури;

23) бере участь у розслідуванні кіберінцидентів та кібератак щодо державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, критичної інформаційної інфраструктури, забезпечує реагування на кіберінциденти у сфері державної безпеки;

24) здійснює іншу діяльність для захисту критичної інфраструктури в межах повноважень, визначених законами, що регулюють діяльність суб'єктів захисту критичної інфраструктури.

2. Служба безпеки України здійснює діяльність у сфері захисту критичної інфраструктури через свої структурні органи (управління, відділи, підрозділи, служби), яким делеговані відповідні повноваження [2].

Здійснення СБУ заходів щодо захисту критичної інфраструктури нерідко дозволяє виявити значну кількість правопорушень, зокрема корупційних. Так, під час контррозвідального захисту об'єктів критичної інфраструктури у сфері продовольчої безпеки, співробітники СБУ викрили розкрадання зернових посадовцями одного із хлібозаготівельних державних підприємств Івано-Франківщини; на Дніпропетровщині СБУ блокувала протиправну схему виробництва неякісної металопродукції для інфраструктурних об'єктів; на Чернігівщині СБУ блокувала розкрадання сировини з нафтопроводу; СБУ викрила Голову державного агентства резерву України на завданні державі мільйонних збитків; викрила багатомільйонну обладку на Запорізькій АЕС; викрила керівництво Укравтодору на нанесенні збитків державі на понад 220 мільйонів гривень та ін. [3].

Отже, законодавче визначення повноважень і місця СБУ у системі державного захисту критичної інфраструктури є послідовним та виваженим кроком, що відповідає сучасним потребам та викликам у сфері безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку. Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний сайт. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f6481532-9ec0-4ca5-9832-dcc32e31da3c&title=ProektZakonuUkrainiproKritichnuInfrastrukturuTaYiiZakhi>.
3. Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/>.

Ткач Андрій Володимирович,
прокурор Київської місцевої прокуратури № 6

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО НЕОСУДНИХ ОСІБ

Під час проведення правоохоронними органами досудового розслідування та притягнення особи (осіб) до кримінальної відповідальності одну з ключових ролей відіграють питання щодо їх осудності у момент вчинення кримінального правопорушення. Оскільки обов'язковою ознакою суб'єкта злочину є його осудність, тільки осудна особа здатна правильно оцінювати фактичні обставини вчиненого діяння, усвідомлювати його суспільно небезпечний характер, керувати своїми діями (бездіяльністю). З цього випливає, що особа в кожний момент повинна усвідомлювати, що саме вона робить і як суб'єкт права нести відповідальність за кожну свідомо вчинену дію, що тягне за собою юридично значимі наслідки. Це означає розуміння суб'єктом права дозволів і заборон, які є в законі та здатність пристосовувати до них свою поведінку. Отже, щоб бути суб'єктом права, тобто бути осудною, особа повинна мати фактичну можливість правильно оцінювати обстановку, в якій здійснюються юридичні дії, усвідомлювати їх сутність і бути в змозі розпоряджатися ними. Тільки осудна особа підлягає кримінальній відповідальності й покаранню. Як зазначено у ч. 1 ст. 19 КК України, осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними [1].

Таким чином, осудна особа – це фізична особа, яка за віком і станом психічного здоров'я може усвідомлювати свої дії і керувати ними під час вчинення злочину. Питання встановлення неосудності, тобто неможливості усвідомлювати свої дії і керувати ними, вирішуються під час проведення судово-психіатричної експертизи. Отже, фактично від висновку експерта напряму залежить чи буде особа